

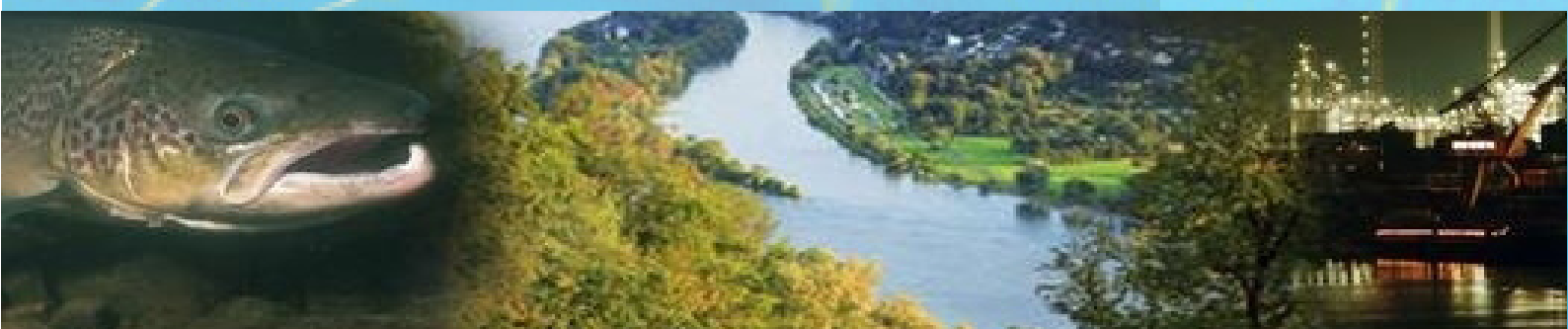

**Reactie van de ICBR /
het Coördineringscomité
op de zienswijzen t.a.v. het concept
van het stroomgebiedbeheerplan
van het internationaal
stroomgebiedsdistrict Rijn**

Internationale
Kommission zum
Schutz des Rheins

Commission
Internationale
pour la Protection
du Rhin

Internationale
Commissie ter
Bescherming
van de Rijn

Colofon

Uitgegeven door de

Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR)

Kaiserin-Augusta-Anlagen 15, 56068 Koblenz, Duitsland

Postbus 20 02 53, 56002 Koblenz, Duitsland

Telefoon: +49-(0)261-94252-0, fax +49-(0)261-94252-52

E-mail: sekretariat@iksr.de

www.iksr.org

Reactie van de ICBR / het Coördineringscomité op de zienswijzen t.a.v. het concept van het stroomgebiedbeheerplan van het internationaal stroomgebiedsdistrict Rijn

Uitgangssituatie

Het ICBR-secretariaat heeft voor 22 juni 2015 tien zienswijzen - voornamelijk van ngo's - t.a.v. het concept van het tweede stroomgebiedbeheerplan (SGBP) van het internationaal Rijndistrict (deel A) ontvangen.

Het gaat om:

- (1) Alsace Nature*
- (2) Arge Hoogrijn*
- (3) BUND*
- (4) Association Saumon Rhin*
- (5) IAWR*
- (6) RWE Innogy*
- (7) 9 ngo's samen*
- (8) WSV.de*
- (9) WWF CH*
- (10) WWF NL*

In het onderhavige document worden fundamentele punten behandeld.

I. Fundamentele opmerkingen vooraf

Een groot aantal zienswijzen ten aanzien van het concept-SGBP heeft betrekking op de algemeen voorkomende problemen met het (niet) bereiken van de milieudoelstellingen en de naleving van het standstill-principe en/of op concrete maatregelen van de staten in verband met de belangrijkste beheerskwesaties, die worden beschreven in hoofdstuk 7 "Samenvatting van de maatregelenprogramma's".

De ICBR / het Coördineringscomité Rijn is het platform waar coördinatie plaatsvindt om te komen tot een samenvattende weergave van de nationale maatregelenprogramma's ten behoeve van de implementatie van de Kaderrichtlijn Water.

In veel zienswijzen wordt aangegeven dat hoofdstuk 7 te descriptief en niet ambitieus genoeg is, waardoor de milieudoelstellingen ook in 2027 niet zullen worden bereikt.

Algemene opmerking: *Nagenoeg alle concrete voorstellen voor tekstwijzigingen/suggesties uit de zienswijzen zijn, wat hun strekking betreft, opgenomen in de herziene versie van het SGBP 2015 en worden bijgevolg niet apart genoemd in het onderhavige document.*

II. Kernpunten van de zienswijzen

De belangrijkste punten uit de tien zienswijzen worden één voor één kort voorgesteld.

Bij de afronding van het SGBP 2015 heeft de ICBR ingespeeld op deze kernpunten. Ook deze reactie wordt beschreven.

1. Herstel van de ecologische passeerbaarheid (longitudinale aaneenschakeling van de zuidelijke Duits-Franse Bovenrijn en Hoogrijn, de Main, de Moezel en de Saar), stroomopwaartse en stroomafwaartse passeerbaarheid voor trekvissen

Ter sprake gebracht in de zienswijze van: Alsace Nature, ARGE Hoogrijn, Association Saumon Rhin, BUND, WWF-CH, 9 ngo's

Wat ontbreekt is een, zoals in de ministeriële besluiten van 2013 beschreven, concreet tijdschema voor de stapsgewijze uitvoering van maatregelen om de ecologische aaneenschakeling van de Duits-Franse Bovenrijn voor 2020 te herstellen. De maatregelen in de bijlage geven een niet-bindende vooruitblik. Er wordt meermaals gewezen op de verdere uitwerking van de oplossingsrichtingen voor het herstel van de passeerbaarheid aan de waterkrachtcentrale (wkc) Vogelgrün / de stuw Breisach, waarbij er wordt gerefereerd aan het communiqué van de vijftiende Rijnministersconferentie. De oplossingen die zijn voorgesteld tijdens de workshop van september 2014 dienen nader te worden bekeken.

Ook in de Hoogrijn moet er bijv. aan de wkc Birsfelden een voorziening voor stroomopwaartse vismigratie worden aangelegd die geschikt is voor zalmen. Verder dienen er in de Rijndelta nog verbeteringsmaatregelen te worden uitgevoerd (Haringvliet, Afsluitdijk aan het IJsselmeer). Daarnaast wordt procentuele informatie over de huidige bereikbaarheid van potentiële habitats gemist, evenals informatie over maatregelen om de stroomafwaartse vismigratie te verbeteren.

Bekritiseerd wordt dat de hydromorfologische doelen, zoals beschreven in het biotoopnetwerk Rijn en in het Masterplan trekvissen, nog veraf zijn in de landen.

In de planning dient er rekening te worden gehouden met stroomafwaartse vismigratie. De situatie wordt weliswaar beschreven en de cumulatieve effecten van (schade als gevolg van) een aaneenschakeling van waterkrachtcentrales worden genoemd, maar er wordt geen doel gesteld om hier verbetering in te brengen.

Reactie:

In hoofdstuk 7.1 en in bijlage 7 is de informatie over het herstel van de stroomopwaartse en stroomafwaartse passeerbaarheid - voor zover mogelijk - aangevuld.

In verband met het ontbrekende tijdschema voor het herstel van de passeerbaarheid van de hoofdstroom van de Rijn wordt er in het voornoemde hoofdstuk verwezen naar de nieuwe ICBR-projectgroep ORS. Het takenpakket van deze groep wordt beschreven, waarbij wordt aangegeven dat de PG ORS instaat voor de begeleiding van nog openstaande maatregelen met een grensoverschrijdend effect. Een besluit over de uitvoering van de openstaande maatregelen op het traject tussen de stuwen van Rhinau en Vogelgrün/Breisach is nog niet genomen.

2. Ecologische herinrichting van de oevers van de Rijn ter verhoging van de habitatdiversiteit

Ter sprake gebracht in de zienswijze van: Alsace Nature, ARGE Hoogrijn

In verband met de morfologische verbetering van de oevers van de Rijn is in het programma Rijn 2020 als doel gesteld om voor 2020 800 km oever natuurvriendelijk herin te richten. Dit doel wordt waarschijnlijk niet gehaald. Enkele ngo's stellen voor om per Rijntraject doelen te stellen voor de natuurlijke herinrichting van oevers en de verbinding met uiterwaarden, teneinde goede habitats en voortplantingsmogelijkheden te creëren.

Reactie:

In hoofdstuk 7.1.1 worden bij de habitatmaatregelen zowel de huidige toestand als de noodzakelijke maatregelen beschreven. In een nieuwe tabel wordt een overzicht gegeven van de positieve effecten van verschillende maatregelen op de biodiversiteit. Ecologische verbetering wordt onder andere ook bereikt met het milieuvriendelijk onderhouden van

oevers, dat inmiddels op veel plaatsen wordt toegepast. Verwacht wordt dat de continuering van verdere nationale maatregelen voor ecologische verbetering de situatie nog vooruit zal doen gaan.

3. Biotoopnetwerk voor het behoud en de verruiming van uiterwaarden, voor de vergroting van de habitatdiversiteit en voor de verbetering van de waterretentie

*Ter sprake gebracht in de zienswijze van: **Alsace Nature, ARGE Hoogrijn, BUND, 9 ngo's, WWF-CH, WNF NL***

Bescherming tegen overstromingen verbinden met verbetering van habitats: kansen benutten om habitats te verbeteren door middel van hoogwaterveiligheidsmaatregelen die worden uitgevoerd op basis van ecologische criteria en die overstromingen toelaten; het benutten van diverse synergie-effecten verankeren in de plannen; voor de implementatie van de KRW dient te gelden dat natuurlijke berging/groene infrastructurele/integrale maatregelen de voorkeur verdienen boven zogenaamde "grijze" oplossingen (technische bouwwerken).

De laatste flarden oibos behouden, onder andere in Marckolsheim.

Het potentieel voor de ontwikkeling van een eigen dynamiek in de uiterwaarden en voor natuurvriendelijke hoogwaterretentie wordt niet benut (bijv. in de Hördter Rheinaue met een oppervlak van 2.000 km²).

Reactie:

In hoofdstuk 7.1.1 wordt op verschillende plekken verwezen naar te benutten synergiekansen op het raakvlak tussen maatregelen voor ecologische verbetering en maatregelen voor overstromingspreventie. In het overstromingsrisicobeheerplan 2015 wordt dit verband nog duidelijker uitgelegd.

4. Verbetering van de sedimenthuishouding in de Hoogrijn en de Duits-Franse Bovenrijn

*Ter sprake gebracht in de zienswijze van: **ARGE Hoogrijn, WWF-CH, BUND***

Er is gevraagd om maatregelen uit het "Masterplan bodemmateriaal Hoogrijn" inclusief termijnen op te nemen in bijlage 8 (nu nieuwe nummering: bijlage 7); hier zou ook rekening moeten worden gehouden met de compenserende, ecologische maatregelen die worden uitgevoerd in het kader van de vernieuwing van de vergunning van verschillende waterkrachtcentrales aan de Hoogrijn.

Reactie:

In hoofdstuk 7.1.1 van het SGBP 2015 (deel A) is een bilateraal afgestemde (CH/DE-BW) passage opgenomen over de maatregelen in de Hoogrijn die voortvloeien uit het "Masterplan bodemmateriaal Hoogrijn".

5. Uitvoering van herstelmaatregelen die zijn bekeken in het onderzoek naar de haalbaarheid van de herdynamisering van de oude loop van de Rijn

*Ter sprake gebracht in de zienswijze van: **ARGE Hoogrijn, WWF-CH, BUND***

In enkele zienswijzen wordt de mening gehuldigd dat de herstelmaatregelen die zijn voorgesteld in de "studie naar de haalbaarheid van de herdynamisering van de oude loop van de Rijn" dienen te worden opgenomen in het SGBP 2015, omdat er in dit gebied 60 ha potentiële habitat voor grindpaaiers kan worden verbeterd door middel van grootschalige grindsuppletie en rivierverruiming. Hiervoor is het noodzakelijk dat er in Duitsland goede coördinatie plaatsvindt tussen de bestaande ontgrindingen voor de verbetering van de overstromingspreventie enerzijds en de maatregelen voor de verbetering van habitats anderzijds, en dat deze activiteiten worden afgestemd op de verbeteringsprojecten in Frankrijk.

Reactie:

In hoofdstuk 7 van het SGBP 2015 (deel A) wordt er een samenvatting gegeven van de nationale maatregelenprogramma's.

Het onderwerp "verbetering van de sedimenthuishouding in de Duits-Franse Bovenrijn" is tot dusver niet uitgebreid aan bod gekomen in de ICBR; in hoofdstuk 7.1.1 wordt er alleen melding gemaakt van het Interreg-project in de oude loop van de Rijn dat in 2013 is afgerond.

Omdat er niet concreet sprake is geweest van grindsuppletie, kon deze maatregel niet worden opgenomen in het SGBP.

6. Toepassing van de "herzieningsclausule" (2020) in het kader van de vernieuwing van de vergunning van Kembs die sinds 2010 van kracht is

Ter sprake gebracht in de zienswijze van: **BUND**

Met betrekking tot de verhoging van de minimumafvoer in de oude loop van de Rijn (in het kader van de vernieuwing van de vergunning van Kembs die in 2010 van kracht is geworden) zou er met aandrang moeten worden verzocht de "herzieningsclausule" toe te passen.

Reactie:

In hoofdstuk 7 van het SGBP 2015 (deel A) wordt er een samenvatting gegeven van de nationale maatregelen. De herzieningsclausule in verband met de vernieuwing van de vergunning van Kembs, die sinds 2010 van kracht is, wordt vermeld in de tekst.

Echter, vooralsnog is er geen besluit genomen over de eventuele gebruikmaking van deze mogelijkheid.

7. Verbetering van de ecologische functie van de Rijndelta als overgangsgebied (tussen zoet en zout water)

Ter sprake gebracht in de zienswijze van: **Alsace Nature, Association Saumon Rhin, WWF-CH**

Gevraagd wordt om te wijzen op het grote belang van het deltagebied en de "overgang tussen zoet en zout water" voor de functionaliteit van de ecosystemen en de biodiversiteit. Er zou meer onderzoek moeten worden gedaan naar de verbetering en instelling van beschermingszones voor habitats en soorten in de monding, zoals bepaald in de Habitat- en de Vogelbeschermingsrichtlijn. Deze maatregelen zijn ook bevorderlijk voor de vislevensgemeenschappen.

Daarnaast wordt er aangedrongen op de instelling van een visverbod in dit gebied en op de uitwerking van een aanpak tegen illegale onttrekking.

Reactie:

In hoofdstuk 7.1.1 van het SGBP 2015 (deel A) wordt een beschrijving gegeven van de maatregel om de Haringvlietsluizen op een kier te zetten (operationeel vanaf 2018), waarmee precies het gewenste doel wordt nagestreefd om de overgang tussen zoet en zout water optimaal te maken. Andere maatregelen voor de ecologische verbetering rond het Haringvliet zijn bijv. gepland in het kader van een natuurbeschermingsproject van het Wereld Natuur Fonds Nederland, en zullen de komende jaren worden gerealiseerd.

8. Uitvoering van het ICBR-Sedimentmanagementplan, omgang met baggerspecie uit de Duits-Franse Bovenrijn die is verontreinigd met HCB

Ter sprake gebracht in de zienswijze van: **Alsace Nature, BUND**

Reactie:

In hoofdstuk 7.1.2 van het SGBP 2015 (deel A) wordt een beschrijving gegeven van de stand van de uitvoering van het ICBR-Sedimentmanagementplan in 2015, inclusief recente resultaten. In de nieuwe tekst worden pas verkregen inzichten ten aanzien van de HCB-vervuiling van het sediment in de Duits-Franse Bovenrijn behandeld.

9. Verdere reductie van nutriënten (stikstof en fosfor) in het oppervlakte- en het grondwater; uitvoering van aanvullende maatregelen conform hoofdstuk 7.2.9

Ter sprake gebracht in de zienswijze van: **BUND, 9 ngo's**

Verdere reductie van nutriënten (stikstof en fosfor): gevraagd wordt om de landbouw om te schakelen naar biologische landbouw en om een heffing op stikstofmest in te voeren (waarbij alle geïnde middelen terugvloeien naar de landbouw).

Daarnaast wordt er gewezen op discrepanties tussen de nationale beoordelingen van de riviervracht van nitraat naar de Noordzee en de hieruit resulterende belasting van de Duitse en de Nederlandse kust.

Reactie:

Alle staten in het internationale Rijndistrict moeten de reeds ondernomen inspanningen voortzetten om de emissie van nutriënten (stikstof en fosfor, vooral het diffuse aandeel) naar oppervlakte- en grondwaterlichamen te verminderen. Dit gebeurt in het kader van de Nitraatrichtlijn en de Richtlijn behandeling stedelijk afvalwater.

Omtrent de stikstofproblematiek in Duitse kustwateren kan geen uitsluitsel worden gegeven.

Op dit moment liggen de jaargemiddelde **stikstofwaarden** aan de Duits-Nederlandse grens rond de Nederlandse richt- of indicatiewaarde voor de beoordeling van de eutrofiëring van de kustwateren. Er wordt geconstateerd dat de nagestreefde stikstofreductie aan de Nederlandse kust ongeveer is bereikt. Vastgesteld is dat de Nederlandse kustwaterlichamen in het internationale Rijndistrict nog geen stabiele toestand hebben bereikt, wat betekent dat de lopende maatregelen voor de implementatie van de Nitraatrichtlijn moeten worden voortgezet, teneinde de ecologische toestand in het oppervlaktewater te stabiliseren en in het grondwater te verbeteren. Aanvullende maatregelen, zoals enkele ngo's t.a.v. hoofdstuk 7.2.9 hebben gevraagd, zijn niet nodig.

In verband met **fosfor** wordt nu in hoofdstuk 7.1.2 vastgesteld dat de inspanningen voor fosforverwijdering in rioolwaterzuiveringsinstallaties moeten worden voortgezet. Aangenomen wordt dat de fosforemissies in 2021 ca. 5% zullen zijn gedaald ten opzichte van de huidige waarde.

10. Verdere reductie van prioritair stoffen, zoals kwik en fluorantheen, enz.

Ter sprake gebracht in de zienswijze van: **BUND**

De KRW-doelen, de goede ecologische en chemische toestand en het goede ecologische potentieel worden zelfs in het eindjaar 2027 veelal niet bereikt. Dit is niet alleen te wijten aan het "one-out-all-out"-principe, maar ook aan niet gerealiseerde grondaankoop en te intensieve landbouw (zie punt 9). Het lukt niet de KRW te implementeren, omdat waterdiensten veel te terughoudend zijn tegenover andere beleidsterreinen en geen eisen stellen. Dit laten ze over aan de ngo's:

- a. De problematiek van kwik in biota is het gevolg van de verbranding van steenkool. Waterbeheerders zouden dus een strengere beperking moeten eisen van de emissie van kwik uit de opwekking van kolenstroom, wat ze niet doen;

- b. Er zou een beperking van de emissie van fluorantheen (een van de PAK-verbindingen) moeten worden geëist (bijvoorbeeld voor dieselloertuigen), omdat de scherpere MKE's op tal van meetlocaties worden overschreden.

Reactie:

Het lage doelbereik voor de chemische toestand houdt nauw verband met de aanwezigheid van hoge concentraties ubiquitaire stoffen, waartegen in het kader van het waterbeheer vrijwel geen maatregelen kunnen worden genomen. Om deze problematiek te verduidelijken, is de chemische toestand gedifferentieerd weergegeven op twee kaarten.

11. Reductie van andere stoffen, zoals gewasbeschermingsmiddelen, vooral met het oog op de drinkwaterwinning

Ter sprake gebracht in de zienswijze van: IAWR, Alsace Nature

Als gevolg van de grote betekenis van de ubiquitaire, persistente stoffen wordt de goede toestand in 2021 slechts in 2% van de waterlichamen bereikt. De IAWR is echter van mening dat niet deze, maar andere stoffen drinkwaterrelevant zijn, die op dit moment niet genoeg aandacht krijgen in de staten van het Rijnstroomgebied en in de maatregelen.

Er wordt gevraagd om de landbouwpraktijken te coördineren door middel van strikt toezicht op de toepassing van chemische middelen en betere handhaving door de waterpolitie (vgl. isoproturon- en chloortolurongolf uit de Moezel eind 2014).

Reactie:

Hoofdstuk 7.1.2 van het SGBP 2015 (deel A) bevat nu maatregelen voor de reductie van overige stoffen, zoals gewasbeschermingsmiddelen en andere stoffen die kritiek zijn voor de drinkwaterwinning. In de tekst van hoofdstuk 7.1.2 is tevens een passage opgenomen over de stand van de ICBR-werkzaamheden met betrekking tot diffuse emissies van gewasbeschermingsmiddelen en microverontreinigingen.

12. Reductie van plastic afval (micro- en macroplastics) in zoet en zout water in verband met de implementatie van de KRM

Ter sprake gebracht in de zienswijze van: BUND, WWF-CH

Een relevant deel van het plastic afval en de microplastics in de randzeeën en oceanen komt uit het binnenland en wordt via de Rijn op de Noordzee geloosd. De BUND verwacht dat er voorschriften worden uitgevaardigd voor de reglementering van het gebruik en de verwijdering van plastics.

Microverontreinigingen en plasticsoep zijn nieuwe uitdagingen die nader moeten worden onderzocht, ook om zicht te krijgen op de Rijn als emissieroute. Hiervoor dienen er op korte termijn plannen te worden ontwikkeld om de emissies te verminderen; er moet ook worden nagegaan of de KRW met betrekking tot plastics dient te worden aangepast om de KRM-doelen niet in het gedrang te brengen.

Reactie:

In verband met het onderwerp afval wordt er in hoofdstuk 7.3.2 verwezen naar de reeds gestarte informatieverzameling in de ICBR.

13. Betere coördinatie van de KRW- en KRM-benadering, in het bijzonder met betrekking tot bedreigde of al uitgestorven trekvissoorten, zoals de steur, de zalm, de aal, enz. (passeerbaarheid en leefgebieden)

Ter sprake gebracht in de zienswijze van: BUND, 9 ngo's

In principe dienen de acties in het kader van de implementatie van de KRM en de KRW nauwer met elkaar te worden verbonden; de KRM en de KRW vertonen namelijk raakvlakken, waaraan meer aandacht moet worden gegeven in de KRW-stroomgebiedbeheerplannen.

Belangrijke onderwerpen zijn: nutriënten, trekvissen en afval.

Er wordt niet verwezen naar de vervuiling van de zee met (micro)plastics en naar de rivieren als emissieroutes. Onderzoeken ten behoeve van de planning van maatregelen aan de Rijn ontbreken vooralsnog.

Reactie:

De beschrijving van de verbanden tussen de twee richtlijnen in hoofdstuk 7.3.2 is inmiddels grondig herzien, zodat nu duidelijker is hoe onderwerpen samenhangen.

14. Ecologische verbetering aan de Haringvlietsluizen en verzoek om steun voor de herintroductie van de steur (initiatief van het Wereld Natuur Fonds Nederland)

*Ter sprake gebracht in de zienswijze van: **Wereld Natuur Fonds Nederland***

De steur betrekken bij de ICBR-activiteiten voor de herintroductie van soorten.

Reactie:

De steur wordt vermeld in hoofdstuk 4, maar is geen doelsoort conform KRW. De experimentele uitzettingen zijn gerealiseerd door het Wereld Natuur Fonds Nederland.